Львівський професійний коледж
готельно-туристичного та ресторанного сервісу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з НМР
_____ Марія СКОРОБОГАТА
26 серпня 2025 р.

Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи з дисципліни «Основи філософських знань»

Спеціальність «Харчові технології»
Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма «Харчові технології»

Підготував:
Викладач Афтанас А.А.

Погоджено на засіданні циклової комісії викладачів дисциплін гуманітарного циклу
Протокол № 01 від 26 серпня 2025 р.

Голова циклової комісії _____ Ірина ГОЛЕЦЬ

Львів 2025

Тема 1. Філософія як форма духовної діяльності: функції та місце в системі знань

Мета: Сформувати цілісне уявлення про специфіку філософського знання. З'ясувати структуру світогляду, відмінність філософії від релігії, міфології та науки. Осмислити роль філософських категорій у формуванні критичного мислення та гуманістичних цінностей сучасної людини.

Завдання:

1. Проаналізувати етимологію терміна «філософія» та історичну зміну її предмета.
2. Визначити основні складові світогляду (знання, переконання, цінності).
3. Дослідити функції філософії: світоглядну, методологічну, критичну та аксіологічну.
4. Порівняти науковий та позанауковий підходи до пізнання світу.

Питання для перевірки базових знань:

- Що таке світогляд і які його історичні типи ви знаєте?
- У чому полягає основне питання філософії згідно з класичною традицією?
- Чим філософське запитання відрізняється від наукового факту?

План семінарського заняття:

1. Специфіка філософського знання та його структура.
2. Світогляд: поняття, структура, рівні.
3. Функції філософії в сучасному суспільстві.
4. Співвідношення філософії, науки та мистецтва.

Теми доповідей:

1. Генезис філософії: від міфу до логосу.
2. Філософія як «наука наук» в історії культури.
3. Роль філософії у розв'язанні глобальних проблем сучасності.
4. Аксіологічна (ціннісна) функція філософії у кризові періоди історії.

5. Майстерність філософського діалогу (за Сократом).

Список використаної літератури:

1. Бичко І. В. Філософія: Підручник. Київ: Либідь, 2001. 408 с.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія: Підручник. Харків: Право, 2014. 432 с.
3. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. Київ: Книга, 2005. 528 с.
4. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій. Львів: Магнолія-2006, 2021. 504 с.
5. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: Посібник. Київ: Академвидав, 2007. 592 с.
6. Рассел Б. Історія західної філософії. Київ: Основи, 1995. 759 с.
7. Татаркевич В. Історія філософії. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. Львів: Свічадо, 1997. 456 с.
8. Хайдеггер М. Що це таке – філософія? *Філософська думка*. 2000. № 4. С. 110–125.
9. Шелер М. Форми знання і освіта. Київ: Дух і літера, 2011. 360 с.
10. Ясперс К. Введення в філософію. Київ: Основи, 1996. 180 с.

Посилання на вебресурси:

- Stanford Encyclopedia of Philosophy
- Internet Encyclopedia of Philosophy
- Філософська думка (Український науковий журнал) (

Тема 2. Історичні форми філософії: від Античності до Класичної німецької філософії

Мета: Простежити еволюцію європейської філософської думки. Зрозуміти перехід від космоцентризму античності до теоцентризму середньовіччя,

антропоцентризму Відродження та раціоналізму Нового часу. Осмислити значення німецької класики як вершини метафізичного мислення.

Завдання:

1. Охарактеризувати основні етапи античної філософії (досократики, класика, еллінізм).
2. Виявити сутність суперечки між номіналізмом та реалізмом у середньовіччі.
3. Порівняти емпіризм (Ф. Бекон) та раціоналізм (Р. Декарт).
4. Проаналізувати «коперніканський переворот» І. Канта в теорії пізнання.

Питання для перевірки базових знань:

- Які ідеї лежать в основі вчення Платона про «світ ідей»?
- У чому полягає метод сумніву Р. Декарта?
- Що таке «категоричний імператив» І. Канта?

План семінарського заняття:

1. Космоцентризм та логіка античної думки (Сократ, Платон, Арістотель).
2. Співвідношення віри та розуму у середньовічній схоластиці.
3. Наукова революція XVII ст. та суперечка про метод пізнання.
4. Німецька класична філософія (Кант, Гегель): основні досягнення.

Теми доповідей:

1. Етичні ідеї стоїцизму та епікурейства.
2. «Антропологічний поворот» філософії Відродження.
3. Пантеїзм Б. Спінози: Бог як субстанція.
4. Система та метод у філософії Г. Гегеля.
5. Л. Фейєрбах та антропологічний матеріалізм.

Список використаної літератури:

1. Арістотель. Метафізика. Київ: Темпора, 2011. 820 с.

2. Бекон Ф. Новий Органон. Київ: Основи, 2003. 240 с.
3. Гегель Г. В. Ф. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / пер. з нім. Р. Осадчук та М. Кушнірчук. Київ : Юніверс, 2000. 336 с.
4. Гегель Г. Феноменологія духу. Пер. з нім. К.: Видавництво Соломії Паличко, 2004. 548 с.
5. Декарт Р. Міркування про метод. Київ: Тандем, 2001. 104 с.
6. Кант І. Критика чистого розуму. Київ: Юніверс, 2000. 712 с.
7. «Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень: Ж.-М.Бейсад, Ж.-Л. Марйон, К.С. Он-Ван-Кун. Пер. з франц. і лат. К.: Дух і літера, 2021. 432 с.
8. Платон. Держава. Київ: Основи, 2000. 355 с.
9. Св. Августин. Сповідь. Пер. з лат. Ю. Мушака. – К., 1996. Кн. I, V, VI, VII,VIII, X, XI.
10. Спіноза Б. Етика. Харків: Фоліо, 2005. 256 с.
11. Стеклі П. Антична філософія. Київ: Альтерпрес, 2004. 210 с.
12. Татаркевич В. Історія філософії. Т. 3 / пер. з польс. О. Гірного. Львів: Свічадо, 1999. 568 с.
13. Фуко М. Археологія знання / Пер. з фр. В. Шовкун. К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. 326 с.

Посилання на вебресурси:

- The British Journal for the History of Philosophy
- Project Gutenberg (Philosophy Collection)
- Сайт «Ізборник» (історія ідей в Україні та світі)

Тема 3. Українська філософська думка: від Києво-Могилянської академії до Г. Сковороди

Мета: Дослідити витоки та особливості українського філософування. Проаналізувати синтез візантійських традицій та західноєвропейського бароко. Глибоко вивчити спадщину Г. Сковороди як засновника «філософії серця».

Завдання:

1. Охарактеризувати основні курси філософії в Києво-Могилянській академії.
2. Розкрити зміст концепції «двох натур» та «трьох світів» Г. Сковороди.
3. Проаналізувати ідею «сродної праці» як шлях до щастя.
4. Дослідити вплив християнського гуманізму на українську думку.

Питання для перевірки базових знань:

- Хто такі «професори-енциклопедисти» Києво-Могилянської академії?
- Яку роль відіграє символ у творах Сковороди?
- Що означає поняття «філософія серця» (кордоцентризм)?

План семінарського заняття:

1. Роль Києво-Могилянської академії у становленні професійної філософії.
2. Філософська система Г. Сковороди: антропологічний аспект.
3. Етико-гуманістичне вчення про «щастя» та «свободу».
4. Кордоцентризм як специфічна риса української духовності.

Теми доповідей:

1. Просвітницькі ідеї Феофана Прокоповича.
2. Символічний світ Г. Сковороди.
3. Вчення про «внутрішню людину» в українській бароковій культурі.
4. Поняття «мікрокосм» у творчості Сковороди.
5. Актуальність філософії Сковороди в сучасній Україні.

Список використаної літератури:

1. Горський В. С. Історія української філософії. Київ: Наукова думка, 1996. 286 с.
2. Граброви ч Г. Григорій Сковорода: символічний світ. Київ: Критика, 2002.

3. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Київ: Основи, 1992. 126 с.
4. Кашуба М. В. Філософія в Києво-Могилянській академії. Львів: Світ, 2000.
5. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. 367 с.
6. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. Київ: Майстерня Білецьких, 2007. 256 с.
7. Сковорода Г. Твори: у 2-х т. Київ: Обереги, 2005.
8. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: семінарій. Харків: Майдан, 2004. 776 с.
9. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. Київ: Орій, 1992. 230 с.
10. Шинкарук В. І. Філософська думка в Україні: Словник. Київ: Абрис, 2002. 244 с.

Посилання на вебресурси:

- Енциклопедія історії України
- Hryhorii Skovoroda: Life and Works
- Культурологічний часопис «Ї»

Тема 4. Основні онтологічні концепції: матеріалізм, ідеалізм, дуалізм

Мета: Розкрити зміст онтології як вчення про буття. Сформувати глибоке розуміння фундаментальних категорій (субстанція, матерія, дух, простір, час). Проаналізувати історичну еволюцію поглядів на першооснову світу та з'ясувати переваги й обмеження моністичних (матеріалізм, ідеалізм) та дуалістичних підходів у поясненні реальності.

Завдання:

1. Визначити сутність категорії «буття» та її рівні.
2. Проаналізувати форми матеріалізму: від античного атомізму до діалектичного матеріалізму.

3. Дослідити різновиди ідеалізму: об’єктивний (Платон, Гегель) та суб’єктивний (Берклі, Юм).
4. Обґрунтувати специфіку дуалістичної концепції Р. Декарта.
5. Розглянути сучасні наукові уявлення про матерію, рух, простір і час.

Питання для перевірки базових знань:

- Що є предметом вивчення онтології?
- Чим відрізняється поняття «буття» від поняття «існування»?
- У чому полягає сутність психофізичної проблеми в дуалізмі?

План семінарського заняття:

1. Поняття буття та його основні форми.
2. Матерія як філософська категорія. Атрибути матерії (рух, простір, час).
3. Дух і свідомість: природа та походження.
4. Монізм, дуалізм та плюралізм як онтологічні стратегії.

Теми доповідей:

1. Еволюція поняття матерії у філософії та науці.
2. Концепція ідей Платона як фундамент об’єктивного ідеалізму.
3. Проблема субстанції у філософії Нового часу (Декарт, Спіноза, Лейбніц).
4. Сучасна космологія та філософські проблеми віртуальної реальності.
5. Феноменологічне розуміння буття у М. Гайдеггера.

Список використаної літератури:

1. Бичко І. В. Філософія: Світ людини. Київ: Либідь, 2004. 454 с.
2. Гайдеггер М. Буття і час. Харків: Фоліо, 2003. 509 с.
3. Гільберт П. Пригоди суб’єкта: навколо онтології. Київ: Дух і літера, 2011. 304 с.
4. Гуссерль Е. Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії. Книга 1. Харків: Фоліо, 2020. 348 с.

5. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2018. 432 с.
6. Кант І. Критика чистого розуму. Київ: Юніверс, 2000. 712 с.
7. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. Київ: ПАРАПАН, 2003. 240 с.
8. Кун Т. Структура наукових революцій. Київ: Port-Royal, 2001. 228 с.
9. Льовіт К. Від Гегеля до Ніцше. Київ: Дух і літера, 2004. 544 с.
10. Петрушенко В. Л. Онтологія та гносеологія: Навч. посібник. Львів: Магнолія-2006, 2017. 320 с.

Посилання на вебресурси:

- Metaphysics - Stanford Encyclopedia of Philosophy
- PhilPapers: Ontology
- Матеріали з філософії на ресурсі «Мислитель»

Тема 5. Проблема істини в філософії та науці

Мета: Вивчити гносеологію як вчення про пізнання. Проаналізувати структуру пізнавального процесу, рівні та форми пізнання. Осмислити багатогранність поняття «істина», розглянути класичну та некласичні концепції істини, а також з'ясувати роль практики та мови у процесі осягнення знання.

Завдання:

1. Розкрити діалектику суб'єкта та об'єкта пізнання.
2. Охарактеризувати чуттєве та раціональне пізнання, їх форми.
3. Порівняти класичну (кореспондентську) теорію істини з когерентною та прагматичною.
4. Дослідити проблему критеріїв істини в науковому дискурсі.
5. Розглянути співвідношення істини, віри та омани.

Питання для перевірки базових знань:

- Що таке агностицизм і які його основні аргументи?

- Чим відрізняється абстрактне мислення від живого споглядання?
- Яка роль інтуїції у науковому творчому процесі?

План семінарського заняття:

1. Сутність, структура та типи пізнання.
2. Проблема істини: об’єктивність, абсолютність та відносність.
3. Методи та форми наукового пізнання.
4. Роль практики та досвіду в перевірці знань.

Теми доповідей:

1. Скептицизм як стимул розвитку гносеології.
2. Концепція «мовних ігор» Л. Вітгенштайна та проблема істини.
3. Специфіка наукової істини та її відмінність від повсякденного знання.
4. Раціональне та ірраціональне у пізнанні.
5. Постмодерністська критика поняття об’єктивної істини.

Список використаної літератури:

1. Bachelard G. The New Scientific Spirit / trans. from french by A. Goldhammer. Boston : Beacon Press, 1984. 190 p.
2. Lakatos I. Proofs and Refutations: The Logic of Mathematical Discovery / ed. by J. Worrall, E. Zahar. Cambridge : Cambridge University Press, 1976. 174 p.
3. Ricoeur P. The Conflict of Interpretations: Essays in Hermeneutics / ed. by D. Ihde. Evanston : Northwestern University Press, 1974. 512 p.
4. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Київ: Юніверс, 2000. Т. 1. 464 с.
5. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів. Львів: Літопис, 2004. 383 с.
6. Кондзьолка В. В. Нариси з історії античної філософії. Львів: Світ, 1993. 200 с.
7. Поппер К. Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем. Актуальні проблеми духовності. 170-192.

https://www.researchgate.net/publication/359718124_Karl_Popper_Logika_naukovogo_vidkritta_Oglad_deakih_fundamentalnih_problem/citation/download
8. Тарський А. Поняття істини в формалізованих мовах. Київ: Вища школа, 1998.
9. Тейлор Ч. Етика автентичності. Київ: Дух і літера, 2002. 128 с.

Посилання на вебресурси:

- Truth - Internet Encyclopedia of Philosophy
- The Epistemology Page
- Електронна бібліотека кафедри філософії КНУ ім. Шевченка

Тема 6. Філософська антропологія: проблема природи людини та сенсу життя

Мета: З'ясувати специфіку філософського осягнення людини як біопсихосоціальної істоти. Проаналізувати основні антропологічні парадигми в історії думки. Осмислити екзистенційні виміри людського буття: свободу, відповідальність, самотність, страх та сенс життя в контексті викликів XXI століття.

Завдання:

1. Окреслити предмет та завдання філософської антропології.
2. Дослідити походження людини (антропогенез) через призму філософії.
3. Розкрити сутність екзистенціалізму як філософії людського існування (Сартр, Камю).
4. Проаналізувати співвідношення понять «індивід», «індивідуальність», «особистість».
5. Обговорити проблему смерті та безсмертя в культурі та філософії.

Питання для перевірки базових знань:

- У чому полягає відмінність між природою та сутністю людини?
- Що таке «межова ситуація» за К. Ясперсом?

- Як екзистенціалізм трактує тезу «існування передує сутності»?

План семінарського заняття:

1. Людина як предмет філософського аналізу: основні підходи.
2. Проблема антропосоціогенезу: праця, мова, свідомість.
3. Свобода особистості та її відповідальність.
4. Проблема сенсу життя та самореалізації людини.

Теми доповідей:

1. Образ людини в античній та середньовічній філософії.
2. Психоаналітична антропологія З. Фройда та К. Г. Юнга.
3. Концепція «надлюдини» Ф. Ніцше: міфи та реальність.
4. Трагічний гуманізм А. Камю та проблема абсурду.
5. Цифрова антропологія: людина в епоху штучного інтелекту.

Список використаної літератури:

1. Бубер М. Я і Ти. Київ: Дух і літера, 2012. 272 с.
2. Дахній А. Секуляризація релігійних ідей С. К'єркеґора в екзистенціальнофеноменологічній філософії М. Гайдеґґера. Феноменологія і релігія. Щорічник Українського феноменологічного товариства. 2009. Київ, 2010. С. 34-46.
3. Камю А. Міф про Сізіфа. Харків: Фоліо, 2009. 288 с.
4. Кассірер Е. Досвід про людину: Вступ до філософії людської культури. Київ: Основи, 1995. 260 с.
5. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Київ: Основи, 1993. 416 с.
6. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас. Київ: Основи, 1994. 420 с.
7. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм. Київ: Основи, 1993.
8. Тейяр де Шарден П. Феномен людини. Київ: Фенікс, 2011. 312 с.
9. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Харків: КСД, 2016. 160 с.
10. Фромм Е. Мати чи бути? Київ: Український письменник, 2010. 222 с.

11. Шелер М. Положення людини в космосі / М.Шелер / Читанка з історії філософії. У 6-ти книгах. Кн.6. Зарубіжна філософія XX сторіччя. Київ. Фірма «Довіра», 1993. С. 46-152.

Посилання на вебресурси:

- Philosophical Anthropology (Journal)
- Existentialism - SEP

Тема 7. Соціальна філософія: суспільство, історія та культура

Мета: Проаналізувати суспільство як самодостатню систему, що розвивається. Дослідити механізми функціонування соціальних інститутів, структуру суспільства та закономірності історичного процесу. Осмислити роль культури як «другої природи» та ціннісного фундаменту людської цивілізації.

Завдання:

1. Визначити предмет соціальної філософії та її зв’язок із соціологією.
2. Проаналізувати основні сфери суспільного життя (економічна, політична, духовна).
3. Розглянути теорії соціальної стратифікації та мобільності.
4. Порівняти лінійні та циклічні моделі історичного розвитку (Маркс, Тойнбі, Шпенглер).
5. Вивчити феномен масової культури та її вплив на сучасну людину.

Питання для перевірки базових знань:

- Що таке «громадянське суспільство» і які його ознаки?
- Як співвідносяться поняття «цивілізація» та «культура»?
- У чому полягає сутність соціального прогресу?

План семінарського заняття:

1. Суспільство як об’єкт філософського аналізу.
2. Соціальна структура та типи соціальних зв’язків.

3. Культура як спосіб людського буття.
4. Глобалізація та проблеми збереження культурної ідентичності.

Теми доповідей:

1. Теорія суспільного договору в працях Т. Гоббса та Дж. Локка.
2. «Занепад Європи» О. Шпенглера: філософська рефлексія над кризою культури.
3. Концепція «відкритого суспільства» К. Поппера.
4. Інформаційне суспільство: нові форми соціальної нерівності.
5. Проблема діалогу культур у багатополярному світі.

Список використаної літератури:

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. Київ: Дух і літера, 2005. 584 с.
2. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
3. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Основи, 1994. 261 с.
4. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері публічності. Київ: Літопис, 2000. 320 с.
5. Гітлін Т. Сутінки спільних мрій. Чому культура війна роздирає Америку. Київ: Критика, 2001. 224 с.
6. Дарендорф Р. Сучасний соціальний конфлікт. Нарис політики свободи. Київ: Дух і літера, 2006. 432 с.
7. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. У 2-х т. Київ: Основи, 1994.
8. Тойнбі А. Дослідження історії. У 2-х т. Київ: Основи, 1995.
9. Фукуяма Ф. Кінець історії і остання людина. Київ: Наш Формат, 2018. 496 с.
10. Шпенглер О. Присмерк Європи. Київ: Основи, 1993. 450 с.

Посилання на вебресурси:

- Social Philosophy - IEP
- Journal of Social Philosophy
- Сайт Інституту соціології НАН України

Тема 8. Сучасні філософські проблеми науки та техніки

Мета: Проаналізувати феномен техніки як засіб перетворення світу та його вплив на людське існування. Осмислити етичні, екологічні та антропологічні ризики, пов'язані з бурхливим розвитком високих технологій (ІТ, біотехнології, ШІ). Сформувати відповідальне ставлення до науково-технічного прогресу.

Завдання:

1. Розкрити зміст понять «техніка» та «технологія» у філософському контексті.
2. Проаналізувати погляди М. Гайдеггера на техніку як «постав».
3. Дослідити етичні проблеми генної інженерії та клонування.
4. Розглянути концепцію сталого розвитку як альтернативу екологічній катастрофі.
5. Обговорити перспективи та загрози трансгуманізму.

Питання для перевірки базових знань:

- Чим відрізняється техніка від природи?
- Що таке «технократичне мислення»?
- Яка роль етики у наукових дослідженнях?

План семінарського заняття:

1. Техніка як соціокультурний феномен.
2. Науково-технічна революція та її соціальні наслідки.
3. Етика науки: проблема відповідальності вченого.
4. Екологічна філософія та майбутнє цивілізації.

Теми доповідей:

1. Філософія техніки Е. Каппа та теорія органопроекції.
2. Феномен віртуальної реальності: онтологічний аспект.
3. Штучний інтелект: чи можливе «машинне мислення»?
4. Римський клуб та його роль у прогнозуванні глобального майбутнього.
5. Трансгуманізм: шлях до безсмертя чи втрата людяності?

Список використаної літератури:

1. Castells M. The rise of the network society. [2-nd ed.]. (Information age ; V. 1), 2000. 594 p.
2. Heidegger M. The Question Concerning Technology, and Other Essays / trans. from germ. by W. Lovitt. New York : Harper & Row, 1977. 182 p.
3. Heisenberg W. Schritte über Grenzen: Gesammelte Reden und Aufsätze. München : Piper Verlag, 1971. 312 S.
4. Jaspers K. Vom Ursprung und Ziel der Geschichte. München : Piper Verlag, 1949. 349 S.
5. Marcuse H. One-Dimensional Man Studies in the ideology of advanced industrial society. With an introduction by Douglas Kellner. London and New York: Routledge. 2002. 276 p.
6. Mumford L. The Myth of the Machine: Technics and Human Development. New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1967. 342 p.
7. Toffler A. Future Shock. New York : Bantam Books, 1990. 560 p.
8. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Київ: Лібра, 2001. 400 с.
9. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Київ: Грамота, 2007. 576 с.
10. Медоуз Д. Межі зростання. 30 років по тому. Київ: Pabulum 2018. 464 с.

Посилання на вебресурси:

- Philosophy of Technology - SEP
- Society for Philosophy and Technology
- Науковий журнал «Філософія освіти»